

**การตรวจสอบ
การบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง**

**นางสาวลัทธิน ทัพย์เดโช
กลุ่มตรวจสอบภายใน กรมชลประทาน
มกราคม 2551**

คำนำ

การตรวจสอบภายในได้พัฒนาบทบาทและรูปแบบการตรวจสอบโดยมุ่งเน้นการช่วยเพิ่มมูลค่าแก่องค์กร โดยนอกจากการรายงานข้อตรวจพบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต่อผู้บริหาร ซึ่งเป็นบริการให้ความเชื่อมั่นแล้ว ยังมีบริการให้คำปรึกษาแก่หน่วยรับตรวจต่างๆ ซึ่งเป็นบทบาทใหม่ของผู้ตรวจสอบภายในยุคปัจจุบัน โดยหนึ่งในบริการให้คำปรึกษานั้นคือ การฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์กร

ด้วยข้อตรวจพบจากการตรวจสอบการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างที่ผ่านมา พบว่าเป็นปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและเกิดขึ้นในหลายหน่วยงานซึ่งหลายประเด็นส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมของกรม จึงได้นำเสนอประเด็นการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อลดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ซึ่งกรมได้เห็นชอบในแนวทางดังกล่าว โดยเนื้อหาการบรรยายประกอบด้วย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานและประเด็นข้อตรวจพบต่างๆ

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการบรรยาย การตรวจสอบการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง หากมีสิ่งใดบกพร่องควรแก้ไข ผู้บรรยายขอน้อมรับด้วยความเต็มใจ

นางเยาวลักษณ์ ทิพย์เดโช

กลุ่มตรวจสอบภายใน กรมชลประทาน

มกราคม 2551

การตรวจสอบการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง

การบริหารสัญญา หมายถึงการควบคุม หรือดำเนินการต่างๆให้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในสัญญา ในฐานะที่ส่วนราชการนั้นเป็น “ผู้ซื้อ” หรือ “ผู้ว่าจ้าง” ตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในสัญญา กำหนดให้ผู้ซื้อหรือผู้ว่าจ้างมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติอย่างไร จะต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะเป็นการรักษาสิทธิและประโยชน์ของทางราชการ ผู้บริหารสัญญาหรือผู้ควบคุมสัญญาจะต้องรีบดำเนินการตามกำหนดเวลาหรือขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติในขณะนั้น ผู้บริหารสัญญาหรือผู้ควบคุมสัญญา นอกจากจะต้องดำเนินการตามเงื่อนไขสัญญาหรือดำเนินการต่างๆให้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในสัญญาแล้ว ยังจะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อกำหนดของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรีและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องด้วย

การบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างจะเริ่มต้นจากการลงนามในสัญญาซึ่งคู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่าย เกิดสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน โดย ฝ่ายผู้ว่าจ้าง ได้แก่ กรม โครงการเจ้าของงาน คณะกรรมการตรวจการจ้าง และผู้ควบคุมงานฯ ฝ่ายผู้รับจ้าง ได้แก่ บุคคลนิติบุคคล ตัวแทนที่ได้รับมอบหมายและผู้ควบคุมงาน โดย สัญญาที่มีมูลค่าตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไปต้องจัดส่งสำเนาสัญญาให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคแล้วแต่กรณีและกรมสรรพากรภายใน 30 วัน นับแต่วันทำสัญญาหรือข้อตกลง ทั้งนี้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 135 กรณีสัญญาที่ดำเนินการจัดหาทางส่วนกลางโดยกองพัสดุให้กองพัสดุเป็นผู้ดำเนินการจัดส่งไปยังสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคที่งานนั้นตั้งอยู่

อนึ่งตามประมวลรัษฎากรมาตรา 104 ประกอบกับประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรแสตมป์ ฉบับที่ 37 ได้กำหนดให้ผู้สัญญารับทำงานต้องปิดอากรแสตมป์กรณีวงเงินสัญญาต่ำกว่า 200,000.-บาท หรือต้องชำระอากรแสตมป์เป็นตัวแทนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อากรแสตมป์ กรณีวงเงินตามสัญญาจ้างตั้งแต่ 200,000.-บาท ขึ้นไปต้องนำตราสารมาสลักหลังให้ถูกต้องครบถ้วน ก่อนลงนามในสัญญาจ้างทุกครั้ง

ในการบริหารสัญญาจ้างจะต้องดำเนินการต่างๆ ดังนี้

1.แผนงานผู้รับจ้าง

ข้อกำหนดในสัญญาจะระบุให้ผู้รับจ้างต้องเสนอแผนงานแก่ผู้ว่าจ้างภายใน 15 วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา เพื่อให้คณะกรรมการตรวจการจ้างพิจารณาให้ความ

เห็นชอบ ซึ่งแผนงานดังกล่าว ได้แก่

- 1.แผนปฏิบัติงานก่อสร้าง จะต้องระบุปริมาณงานที่ปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลา โดยควรแบ่งช่วงเวลาตามแผนให้สอดคล้องกับช่วงเวลาการรายงานผลการปฏิบัติงานรายเดือน
- 2.แผนการใช้เครื่องจักรเครื่องมือ จะต้องระบุปริมาณ โดยแยกตามประเภท เครื่องจักรเครื่องมือทั้งหมดที่ผู้รับจ้างนำมาปฏิบัติงาน
- 3.แผนบุคลากร ระบุปริมาณอัตราบุคลากรที่ผู้รับจ้างใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น จำนวนช่างฝีมือต่างๆ
- 4.รายชื่อวิศวกรผู้ควบคุมงานที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจของฝ่ายผู้รับจ้าง นอกจากนี้สัญญาที่มีวงเงินเกินกว่า 50 ล้านบาท ต้องให้ผู้รับจ้างจัดทำแผนงานประชาสัมพันธ์ และแผนงานความปลอดภัยในการปฏิบัติงานก่อสร้าง ตามมติ ครม.ที่ นร. 0205/7877 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2543

2.การส่งผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงาน

การนับอายุสัญญาจ้างก่อสร้างมิได้เริ่มนับเมื่อลงนามในสัญญา หากแต่จะเริ่มนับเมื่อมีการส่งผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงานแล้ว ดังนั้นผู้ควบคุมงานฝ่ายผู้ว่าจ้าง จึงมีหน้าที่ต้องตรวจสอบสภาพพื้นที่ก่อสร้างและรายงานปัญหาอุปสรรคให้คณะกรรมการตรวจการจ้าง ตลอดจนผู้ว่าจ้างทราบ หากสภาพพื้นที่ก่อสร้างมีความพร้อม คณะกรรมการตรวจการจ้างจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงาน และผู้รับจ้างควรมีหนังสือตอบรับทราบยืนยันการเข้าปฏิบัติงาน โดยอายุสัญญาจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้รับจ้างได้รับหนังสือแจ้งเข้าปฏิบัติงานเป็นต้นไป

อนึ่ง จากการตรวจสอบที่ผ่านมา พบว่ามีการนำแบบที่ดำเนินการไว้ก่อนนานแล้วมาดำเนินการจัดหา จึงมักเกิดกรณีเมื่อลงนามในสัญญาแล้วไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ให้ผู้รับจ้างเข้าดำเนินการได้ เนื่องจากต้องดำเนินการแก้ไขแบบให้เสร็จก่อนซึ่งเป็นการเสียเวลาและส่งผลกระทบต่อแผนงานของกรมให้ล่าช้า ดังนั้นจึงควรมีการตรวจสอบแบบที่ใช้ดำเนินการก่อสร้างกับสภาพพื้นที่ที่จะดำเนินการจริง หากมีความแตกต่างๆคลาดเคลื่อน ควรดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตรงกันก่อนที่จะดำเนินการจัดหา

ส่วนการอนุญาตให้ผู้เสนอราคาที่ได้รับการคัดเลือกเข้าปฏิบัติงานไปก่อนที่จะมีการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลง ถือว่าเป็นการสนองรับคำเสนอของผู้เสนอราคาโดยปริยาย

ซึ่งเป็นการไม่ชอบด้วยระเบียบ โดยเฉพาะหากเป็นกรณีที่ยังไม่ได้รับเงินประจำงวด เนื่องจากเป็นกรณีก่อนที่ผู้ผูกพันก่อนได้รับเงิน อันเป็นการขัดกับ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 ทั้งนี้มีตามหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ สร 1001/ว 13 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2525

3.การแต่งตั้งผู้ควบคุมงาน/คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ข้อ 35 และข้อ 37 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจการจ้าง โดยสรุปไว้ดังนี้

คุณสมบัติของผู้ควบคุมงาน ตามระเบียบ ฯ ข้อ 37

- 1.เป็นข้าราชการ หรือลูกจ้างประจำ
- 2.ต้องมีความรู้ความชำนาญทางด้านช่างตามลักษณะของงานก่อสร้าง
- 3.มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

คุณสมบัติของ คณะกรรมการตรวจการจ้าง ตามระเบียบ ข้อ 35

1.ข้าราชการตั้งแต่ระดับ 3 หรือเทียบเท่า กรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ของทางราชการจะแต่งตั้งบุคคลที่มีข้าราชการร่วมเป็นกรรมการด้วยก็ได้

2.ต้องเป็นผู้ชำนาญการ หรือทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพัสดุหรืองานจ้างนั้นๆ

นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการสอบแข่งขันผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนเพื่อให้เกิดระบบการควบคุมภายในที่ดี แม้ว่าระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 จะไม่กำหนดห้ามไว้ก็ตาม แต่ผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการการตรวจการจ้าง ควรมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ดังนี้

- 1.ผู้ควบคุมงานไม่ควรทำหน้าที่เป็นกรรมการตรวจการจ้างในสัญญาเดียวกัน
- 2.ไม่ควรแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่เป็นกรรมการเปิดซองสอบราคา หรือกรรมการ

พิจารณาผลการประกวดราคา เป็นกรรมการตรวจการจ้าง

อนึ่งสำหรับงานดำเนินการเอง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ ข้อ 15 ได้ระบุให้งานดำเนินการเองควรมีการแต่งตั้งผู้ควบคุมงาน และคณะกรรมการตรวจการปฏิบัติงาน โดยมีคุณสมบัติและหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการตรวจการจ้างด้วย

4.การควบคุมงานก่อสร้าง

การควบคุมงานก่อสร้างย่อมจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายนับตั้งแต่เจ้าของงาน วิศวกรฝ่ายผู้รับจ้าง ช่างเทคนิค คนงาน ตลอดจนราษฎรรอบๆบริเวณพื้นที่

ก่อสร้าง โดยมักจะมีข้อขัดแย้งในด้านต่างๆ เช่นเงื่อนไขของสัญญา แบบที่ใช้ในการก่อสร้าง ซึ่งจะส่งผลในการก่อสร้างต้องล่าช้าเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ควบคุมงานจึงควรทราบข้อปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับสัญญาและเตรียมตัวให้พร้อมในการควบคุมงาน ดังนี้

การเตรียมตัวก่อนการควบคุมงาน

1. ศึกษารายละเอียดของแบบและรายการรายละเอียด เงื่อนไขเฉพาะการก่อสร้าง ตลอดจนรายละเอียดเงื่อนไขต่างๆของสัญญา
2. ศึกษาและทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์กระบวนการงานและการทำงานในแต่ละขั้นตอน
3. ศึกษาแผนการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างที่คณะกรรมการตรวจการจ้างได้ให้ความเห็นชอบแล้ว
4. จัดเตรียมเอกสารแบบฟอร์มรายงาน ประจำวัน ประจำสัปดาห์

เมื่อสัญญาลงนามเรียบร้อยแล้ว จะต้องเข้าตรวจสอบสภาพพื้นที่บริเวณที่จะทำการก่อสร้าง โดย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 73 ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมงาน โดยสรุปไว้ดังนี้

1. ตรวจสอบและควบคุมงาน ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือที่ตกลงให้ทำงานจางนั้นทุกๆวัน
2. ในกรณีที่น่าจะปรากฏว่าแบบรูปรายการรายละเอียดหรือข้อกำหนดในสัญญามีข้อความขัดกัน หรือคาดหมายได้ว่างานนั้นจะมีปัญหาให้รายงานคณะกรรมการตรวจการจ้าง
3. จัดบันทึกสภาพการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างและเหตุการณ์แวดล้อมเป็นรายวันพร้อมทั้งผลการปฏิบัติงานตลอดจนปัญหาอุปสรรค รายงานให้คณะกรรมการตรวจการจ้างทราบทุกสัปดาห์ และส่งมอบให้เจ้าหน้าที่พัสดุเมื่อเสร็จงานแต่ละงวด

5.การตรวจการจ้าง

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 72 ได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้าง โดยสรุปไว้ดังนี้

1. ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และผู้ควบคุมงาน โดยตรวจสอบกับแบบรูปรายการรายละเอียดและข้อกำหนดในสัญญาทุกสัปดาห์และรายงานให้ผู้ว่าจ้างทราบ
2. ออกตรวจงานจ้าง ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือที่ตกลงให้ทำงานจางนั้น

3. มีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม ได้ตามที่เห็นสมควรตามหลักวิชาช่าง
4. การตรวจรับงานให้ตรวจผลงานภายใน 3 วันทำการนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบการส่งมอบงาน และให้ทำการตรวจรับให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว
5. เมื่อตรวจรับผลงานถูกต้องแล้วให้ถือว่าผู้รับจ้างส่งมอบงานครบถ้วนตั้งแต่วันที่ผู้รับจ้างส่งมอบงานจ้างนั้น
6. กรณีที่กรรมการตรวจการจ้างบางคนไม่ยอมรับงาน โดยทำความเห็นแย้งไว้ให้เสนอหัวหน้าส่วนราชการเพื่อพิจารณาสั่งการ

6. การรายงานความก้าวหน้าของผู้รับจ้าง

ตามเงื่อนไขของสัญญาระบุให้ผู้รับจ้างต้องส่งรายงานแสดงความก้าวหน้าของงานให้ผู้ควบคุมงานของผู้ว่าจ้างทราบเป็นระยะเวลาทุกๆ 30 วัน ตามแบบฟอร์มที่ผู้ว่าจ้างกำหนดให้ หากปรากฏว่าการทำงานล่าช้ากว่าแผนที่ได้เสนอไว้ ผู้รับจ้างต้องชี้แจงถึงสาเหตุที่งานล่าช้า ทั้งต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงแผนเร่งรัดการทำงานให้แล้วเสร็จตามแผนที่กำหนดไว้

7. การส่งมอบงานและการตรวจรับงาน

ในทางปฏิบัติการส่งมอบงานตามสัญญาจ้าง โดยหลักการจะต้องส่งมอบงานเพื่อให้คณะกรรมการตรวจการจ้างได้ทำการตรวจรับว่าเป็นไปตามรายละเอียดและข้อกำหนดในสัญญาจ้างหรือไม่ ซึ่งการส่งมอบงานนี้ผู้รับจ้างสามารถที่จะส่งมอบงานกับผู้ว่าจ้างในฐานะที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับผู้รับจ้างก็ได้ และโดยที่ประธานกรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมงานถือได้ว่าเป็นผู้แทนของผู้ว่าจ้าง ดังนั้นผู้รับจ้างอาจมีหนังสือส่งมอบงานถึงประธานกรรมการตรวจการจ้างโดยตรงหรือจะส่งผ่านผู้ควบคุมงานไปยังผู้ว่าจ้างหรือประธานกรรมการตรวจการจ้างก็ได้ โดยเมื่อผู้รับจ้างได้ทำการส่งมอบงาน ผู้รับควรลงวัน เดือน ปี ที่รับหนังสือส่งมอบงานนั้น แล้วรีบแจ้งการส่งมอบงานให้ประธานกรรมการตรวจการจ้างได้ทราบโดยเร็ว

การส่งมอบงานเป็นงวดแต่ละงวดต้องมีระยะเวลา ไม่น้อยกว่า 30 วัน ยกเว้นงวดสุดท้าย และให้ส่งมอบงานได้งวดละหนึ่งครั้ง การส่งมอบงานแต่ละงวด เมื่อรวมกับผลงานตั้งแต่เริ่มสัญญาจนถึงสิ้นงวด จะต้องมี่ปริมาณไม่มากไปกว่าผลงานตั้งแต่เริ่มสัญญาจนถึงรายงานครั้งล่าสุดตามรายงานแสดงความก้าวหน้าของงาน

การตรวจรับงานที่ผู้รับจ้างส่งมอบในแต่ละงวดเป็นเพียงเพื่อที่จะออกไปตรวจรับงานจ้างให้แก่ผู้รับจ้างไว้เป็นหลักฐานเพื่อนำมาเบิกเงินค่าจ้างเท่านั้น มิใช่เป็นการตรวจรับงานจ้างในงวดนั้นไว้ใช้ในราชการ ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายใดๆ เกิดขึ้นแก่งานจ้างดังกล่าว ผู้รับจ้างยังคงต้องรับผิดชอบในการซ่อมแซม ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้รับจ้างส่งมอบงานงวดสุดท้าย จึงต้องมีการตรวจรับงานทั้งสัญญา

8. การแจ้งปรับและสงวนสิทธิ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 134 กำหนดว่า เมื่อครบกำหนดระยะเวลาส่งมอบ หากผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ ให้รับแจ้งการเรียกค่าปรับตามสัญญาหรือข้อตกลง และเมื่อผู้รับจ้างส่งมอบงานให้แจ้งสงวนสิทธิการเรียกค่าปรับในขณะที่รับมอบงานด้วย

กรณีผู้รับจ้าง ได้ส่งมอบงานภายในกำหนดแห่งสัญญา แต่คณะกรรมการตรวจการจ้างเห็นว่า งานนั้นมีได้เป็นไปตามรูปแบบของสัญญา และแจ้งให้ผู้รับจ้างดำเนินการแก้ไขใหม่ให้ถูกต้อง ถือว่าการส่งมอบยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้นหากการส่งมอบครั้งใหม่ล่วงเลยเวลาแห่งสัญญา ต้องดำเนินการแจ้งสงวนสิทธิและเรียกค่าปรับด้วยเช่นกัน สำหรับกรณีผู้รับจ้างส่งมอบงานแต่คณะกรรมการตรวจรับงานล่าช้าถือว่ามิใช่เหตุที่เกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง ดังนั้น จึงต้องงดหรือลดค่าปรับให้แก่ผู้รับจ้าง

9. การบอกเลิกสัญญาและสิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา

การบริหารสัญญาที่ดีคือ การบริหารให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญา แม้ว่าในบางกรณีงานจะเสร็จล่าช้าจนเกิดการปรับก็ตาม ดังนั้น วัตถุประสงค์หลักของการบริหารสัญญาที่ดีจึงมิใช่การบอกเลิกสัญญา หากแต่เป็นการที่ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารสัญญาทุกคน จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ ตลอดจนใช้ข้อกำหนด เงื่อนไขต่างๆ ของสัญญาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้งานสำเร็จ

การบอกเลิกสัญญาจะส่งผลกระทบต่อกรรมในด้านแผนงาน และงบประมาณ ตลอดจนราษฎรผู้ที่ได้รับประโยชน์ โดยเฉพาะหากเป็นงานที่มีความสำคัญและจำเป็น กรมต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการจัดหาผู้รับจ้างมาดำเนินการใหม่ แต่อย่างไรก็ดีเมื่อผู้บริหารสัญญาพิจารณาเห็นว่าผู้รับจ้างไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาแห่งสัญญาและการบอกเลิกสัญญาจะเป็นประโยชน์ ก็ควรพิจารณาใช้สิทธิในการบอกเลิกสัญญาโดยเร็ว โดยมีต้องรอให้ครบกำหนดเวลาแห่งสัญญา

ดังนั้น ผู้บริหารสัญญาจึงสามารถเลือกใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจให้รอบคอบในการบอกเลิกสัญญา โดยต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและผลประโยชน์ของทางราชการ ตลอดจนราษฎรผู้รับประโยชน์จากงานนั้น

การใช้สิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา มีดังนี้

1. ผู้รับจ้างไม่เสนอแผนงานภายในกำหนด 15 วันนับถัดจากวันลงนามในสัญญา
2. ผู้รับจ้างไม่เริ่มเข้าปฏิบัติงานภายใน 15 วันนับถัดจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งให้เริ่มทำงาน เป็นการ ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่มีเหตุอันเชื่อได้ว่าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 137
3. เมื่อผู้รับจ้างไม่สามารถปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด และต้องมีการปรับตามสัญญาหรือข้อตกลง หากมีจำนวนเงินค่าปรับ เกินกว่า ร้อยละสิบของวงเงินค่าพัสดุ ให้หน่วยงานพิจารณาคำเนิการ บอกเลิกสัญญาหรือข้อตกลง ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 138
4. เมื่อผู้รับจ้างไม่เข้าปฏิบัติงานตามสัญญาหรือข้อตกลง หน่วยงานสามารถเสนอลงโทษผู้รับจ้างนั้นเป็นผู้ทำงานได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 145 ทวิ
5. รับผิดชอบประกันสัญญาและเรียกค่าปรับตลอดจนค่าเสียหาย

การบอกเลิกสัญญาโดยการส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาทางไปรษณีย์แล้วไม่ถึงผู้รับ จะมีผลกระทบถึงความสมบูรณ์ในการบอกเลิกสัญญาได้ ดังนั้นหากปรากฏว่าเมื่อส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาไปแล้วแต่ไม่มีผู้รับหนังสือ ขอให้ตรวจสอบภูมิสถานะของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด กับหน่วยงานที่ออกหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงภูมิสถานะใหม่หรือไม่ หากปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงก็ต้องแจ้งการบอกเลิกสัญญาไปยังภูมิสถานะใหม่

อนึ่งการบอกเลิกสัญญาที่จะใช้สิทธิเรียกเงินค่าปรับได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่มีค่าปรับเกิดขึ้นแล้ว โดยต้องมีการแจ้งผิดสัญญาและแจ้งสงวนสิทธิการปรับเป็นหนังสือให้คู่สัญญาทราบตามหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร (กวพ) 1002/ว23 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2532 ด้วย

10. หลักประกันสัญญาและการคืนหลักประกัน

หลักประกันสัญญาที่ผู้รับจ้างนำมาเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา จะต้องใช้หลักประกันอย่างหนึ่งอย่างใดตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 141 โดยให้กำหนดมูลค่าหลักประกันเป็นจำนวนเต็มในอัตราละห้าของวงเงินหรือราคาพัสดุที่จัดหารั้งนั้น และการคืนหลักประกันจะต้องคืนให้แก่คู่สัญญาหรือผู้ค้ำประกัน โดยเร็ว อย่างช้าไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่คู่สัญญาพ้นจากข้อผูกพันแล้ว โดยหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรีที่ นร (กวพ)1305/ว 8608 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2544 ได้วางหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการคืนหลักประกันสัญญาเพิ่มเติม จากวิธีปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ดังนี้

1. เมื่อคู่สัญญาพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญาแล้ว ให้ส่วนราชการคืนหลักประกันนั้นให้แก่คู่สัญญาตามหลักเกณฑ์ระเบียบฯ ข้อ 144 (2) โดยไม่ต้องรอให้มีการร้องขอคืนจากคู่สัญญา ก่อน และในกรณีที่หลักประกันสัญญาเป็นหนังสือค้ำประกันของธนาคาร บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และคู่สัญญาไม่มารับภายในกำหนดเวลาตามระเบียบฯ ข้อ 144 (2) ให้ส่วนราชการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของระเบียบฯ ข้อ 144 วรรคท้ายต่อไป พร้อมกับให้มีหนังสือรับรองต่อธนาคาร บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ผู้ค้ำประกันกำกับไปด้วยว่าหลักประกันสัญญาดังกล่าวหมดระยะเวลาการค้ำประกันเมื่อวัน เดือน ปีใด ทั้งนี้ เพื่อมิให้คู่สัญญาต้องเสียค่าธรรมเนียมต่ออายุหนังสือค้ำประกันนับจากวันที่คู่สัญญาพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญา จนถึงวันที่นำหนังสือค้ำประกัน ไปคืนธนาคาร บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ โดยไม่จำเป็น

2. เมื่อคู่สัญญาพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญาแล้ว และปรากฏว่าส่วนราชการค้นหาต้นฉบับหนังสือสัญญาค้ำประกันของธนาคาร บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่คู่สัญญานำมาวางเป็นหลักประกันสัญญานั้น ไม่พบ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด เป็นเหตุให้ส่วนราชการไม่สามารถคืนหนังสือค้ำประกันสัญญาดังกล่าวให้แก่คู่สัญญาตามหลักเกณฑ์ระเบียบฯ ข้อ 144 (2) ได้ กรณีนี้ให้ส่วนราชการรีบแจ้งให้คู่สัญญา และธนาคาร บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ผู้ค้ำประกัน ทราบว่าหนังสือค้ำประกันสัญญาหมดระยะเวลาค้ำประกันสัญญาแล้วเมื่อวัน เดือน ปีใด พร้อมทั้งส่งสำเนาหนังสือค้ำประกันสัญญาดังกล่าว

(ถ้ามี) ไปได้ด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดให้ส่วนราชการต้องดำเนินการตรวจสอบความชำรุดบกพร่องก่อนการคืนหลักประกันสัญญา ตามหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร (กวพ) 1002 /ว 42 ลงวันที่ 15 กันยายน 2532 โดยเคร่งครัดด้วย

การอายัดหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร นั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีหนังสือที่ นร. 0901/0550 ลงวันที่ 9 พฤษภาคม 2550 วินิจฉัยแนวทางสรุปได้ว่าหลักประกันที่ผู้รับจ้างหรือผู้ขายนำมาวางเป็นเพียงการส่งมอบ เพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา มิได้มีเจตนาจะส่งมอบให้เป็นสิทธิโดยเด็ดขาดของผู้ว่าจ้างหรือผู้ซื้อ เนื่องจากเมื่อพ้นภาระผูกพันต้องคืนหลักประกันนั้นแก่ผู้รับจ้างหรือผู้ขาย

กรมสรรพากรมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ภาษีอากร ซึ่งเป็นหนี้บุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 251 และมาตรา 253(3) ส่วนผู้ว่าจ้างหรือผู้ซื้อเป็นเจ้าหนี้ตามสัญญาซึ่งเป็นเพียงบุคคลสิทธิเท่านั้น

ดังนั้นตามหลักการบังคับคดีตามมาตรา 287 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กรมสรรพากรจึงมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากเงินหลักประกันสัญญาในลำดับก่อนเจ้าหนี้ตามสัญญา โดยเมื่อกรมสรรพากรมีคำสั่งอายัดหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาแล้ว เจ้าหนี้ตามสัญญาจะต้องส่งมอบหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาให้แก่กรมสรรพากรภายในเวลาที่กำหนด จะเก็บหรือยึดเงินหลักประกันสัญญาไว้จนกว่าสัญญาจะสิ้นสุดผลผูกพันมิได้

แต่ในเรื่องนี้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ ได้มีหนังสือที่ กค(กวพ) 0408.4/33343 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2550 วินิจฉัยแย้งว่าการส่งมอบหลักประกันให้กรมสรรพากร ทำให้ขาดหลักประกันสัญญา และส่วนราชการผู้ว่าจ้างมิใช่ลูกหนี้โดยตรงของกรมสรรพากร ดังนั้นส่วนราชการจึงมีสิทธิหักค่าปรับและริบหลักประกัน โดยต้องแจ้งคัดค้านว่าไม่อาจส่งมอบหลักประกันในขณะนี้ได้ เนื่องจากผู้ค้างชำระภาษีมีหนี้ผูกพันกับส่วนราชการตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 312 เมื่อพ้นภาระผูกพันจึงจะส่งมอบให้

ข้อตรวจพบด้านการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง

1. ด้านแผนงานผู้รับจ้าง

1. ผู้รับจ้างไม่ส่งแผนการปฏิบัติงาน และหนังสือแต่งตั้งวิศวกรผู้ควบคุมงาน ภายในระยะเวลาที่กำหนด
2. แผนปฏิบัติงานผู้รับจ้างขาดความชัดเจนเกี่ยวกับช่วงเวลาการปฏิบัติงาน/ ปริมาณงานในแต่ละช่วงเวลา
3. กรณีผลการปฏิบัติงานล่าช้าต่ำกว่าแผน ไม่มีการปรับแผนการปฏิบัติงาน

2. ด้านการส่งผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงาน

1. การอนุญาตให้ผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงานก่อนลงนามในสัญญา
2. สัญญาที่ยังไม่ส่งให้ผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงานขาดรายงานสภาพปัญหา อุปสรรค
3. การส่งหนังสือแจ้งผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงานไม่ได้จัดส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างอ้างว่าไม่ได้รับทราบการส่งเข้าปฏิบัติงาน
4. ผู้ว่าจ้างลงนามการส่งเข้าปฏิบัติงานล่าช้า เนื่องจากต้องรอให้ผู้รับจ้าง ส่งแผนปฏิบัติงานก่อสร้างก่อน
5. กรณีผู้รับจ้างไม่เข้าปฏิบัติงานภายในระยะเวลาที่กำหนด ไม่มีหนังสือเร่งรัด ให้เข้าปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร
6. ส่งผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงานล่าช้า เนื่องจากไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ให้ผู้รับจ้าง ได้ หรือต้องแก้ไขแบบก่อสร้างก่อน

3. ด้านการแต่งตั้งผู้ควบคุมงาน / คณะกรรมการตรวจการจ้าง

1. การแต่งตั้งผู้ควบคุมงาน/คณะกรรมการตรวจการจ้างดำเนินการ โดยผู้ที่ ไม่ได้รับมอบอำนาจ
2. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลฯ/คณะกรรมการเปิดซองสอบราคา เป็นกรรมการตรวจรับพัสดุ/การจ้าง
3. ในงานเดียวกันมีการแต่งตั้งผู้ควบคุมงานคนเดียวกัน เป็นคณะกรรมการ ตรวจการจ้าง
4. สัญญาจ้างเหมาหลายสัญญาที่เริ่มปฏิบัติงานพร้อมกัน มีการแต่งตั้งบุคคล คนเดียวกันเป็นผู้ควบคุมงาน

5. มีการแต่งตั้งผู้ที่ไม่เหมาะสมเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง เช่น เจ้าหน้าที่พัสดุ

6. กรณีผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ควบคุมงาน/คณะกรรมการตรวจการจ้าง โอนย้ายไม่มีการเปลี่ยนตัว

7. กิจกรรมงานดำเนินการเอง ไม่มีการแต่งตั้งผู้ควบคุมงาน/คณะกรรมการตรวจการปฏิบัติงาน

4. การควบคุมงานก่อสร้าง

รายงานผลการปฏิบัติงานประจำวันในส่วนของผู้ควบคุมงาน

1. บันทึกผลการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง โดยเริ่มบันทึก เมื่อวันที่ผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ควบคุมงาน ไม่ทราบวันเริ่มต้นของสัญญา หรือวันเริ่มต้นของสัญญาผู้รับจ้างยังไม่เข้าปฏิบัติงาน

2. ไม่ได้จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน โดยจะจัดทำต่อเมื่อมีการส่งเอกสารขอเบิกจ่ายเงิน

3. ขาดรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมประจำวัน เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ

4. ขาดความชัดเจนในรายละเอียดเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน เช่น ไม่ระบุปริมาณงานที่ปฏิบัติได้

5. ขาดรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับสัญญา เช่น วันที่ครบกำหนดสัญญา

6. กรณีงานก่อสร้างเสร็จเรียบร้อย ผู้ควบคุมงานไม่ได้หมายเหตุไว้ในรายงานประจำวันให้ชัดเจน

5. การตรวจการจ้าง

1. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำวันประจำงวดของคณะกรรมการตรวจการจ้าง

ขาดรายงานปัญหาอุปสรรค หรือสาเหตุความล่าช้าของงาน

2. กรณีผลการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างต่ำกว่าแผน ไม่มีหนังสือเร่งรัดติดตามงานให้ผู้รับจ้างรีบดำเนินการ

3. คณะกรรมการตรวจการจ้างไม่มีหนังสือเร่งเตือน กรณีผู้รับจ้างส่งรายงานความก้าวหน้า (30 วัน) ล่าช้าไม่เป็นปัจจุบัน

4. คณะกรรมการตรวจการจ้างไม่มีหนังสือเร่งรัดให้ผู้รับจ้างส่งแผนการปฏิบัติงาน และรายชื่อวิศวกรผู้ควบคุมงาน

6. การรายงานความก้าวหน้าของผู้รับจ้าง

1. ผู้รับจ้างไม่ได้จัดทำรายงาน ผลการปฏิบัติงานประจำงวด (30 วัน) หรือกรณีจัดทำแต่จัดส่งรายงานล่าช้า
2. รายงานปริมาณงาน/เครื่องจักรเครื่องมือในรายงานประจำงวด ไม่ตรงกับรายงานประจำวันผู้ควบคุมงาน
3. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน ตามปริมาณงานที่มีการส่งมอบงานแต่ละงวด โดยไม่จัดทำตามปริมาณงานที่ได้ปฏิบัติจริง

7. การส่งมอบงานและการตรวจสอบรายงาน

1. ปริมาณงานในรายงานประจำงวดไม่ครอบคลุมปริมาณงานตามใบส่งมอบงานที่ขอเบิกเงิน
2. ผู้รับจ้างไม่จัดทำใบส่งมอบงานทั้งสัญญาแนบมาพร้อมกับใบส่งมอบครั้งสุดท้าย
3. มีการเบิกจ่ายเงินค่าก่อสร้างให้ผู้รับจ้างมากกว่าปริมาณงานที่ปฏิบัติได้จริงในสนาม
4. การส่งมอบงานแต่ละงวด ไม่มีรายงานตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินค่า K ประกอบ

8. การปรับและสงวนสิทธิ

1. เมื่อผู้รับจ้างปฏิบัติงานไม่แล้วเสร็จ ไม่ได้ทำหนังสือแจ้งสงวนสิทธิและแจ้งผิดสัญญาให้ผู้รับจ้างทราบ
2. ผู้รับจ้างส่งมอบงานไม่เป็นไปตามรูปแบบของสัญญา และอยู่ในระหว่างการแก้ไขจนล่วงเลยเวลาที่ครบกำหนดสัญญา แต่ไม่มีหนังสือแจ้งสงวนสิทธิและเรียกค่าปรับ

9. การบอกเลิกสัญญา

1. เมื่อผู้รับจ้างไม่เข้าปฏิบัติงานตามสัญญา ไม่ได้แจ้งดำเนินการเพิกถอนสิทธิให้ผู้รับจ้างเป็นผู้ทำงาน
2. เมื่อผู้รับจ้างไม่เข้าปฏิบัติงานจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเมื่อครบอายุสัญญา

10. หลักประกันสัญญา

1. หนังสือค้ำประกันมีการระบุช่วงเวลาในการค้ำประกัน
2. หนังสือค้ำประกันไม่ติดอากรแสตมป์ หรือติดไม่ครบถ้วน

3. สัญญาที่พ้นภาระผูกพันแล้ว แต่ยังไม่ดำเนินการคืนหลักประกัน
4. ไม่มีการตรวจสอบความชำรุดบกพร่องของงานก่อสร้างก่อนคืน

หลักประกัน

